

Migrasjon

Migrasjon ble fjorårets og denne vårens store diskusjonstema. Som fagtidsskrift og som forskere, med plikt til å se de lange linjene og den bredere konteksten, ønsker vi innledningsvis å påpeke at dette ikke er noe nytt samfunnsfenomen. Migrasjon er en historisk gjenganger og har vært til stede til alle tider. Slik sett er det ingen grunn til krisemaksimering. På den annen side er det en kjensgjerning at den migrasjonsstrømmen vi nå er vitne til i Europa, har betydelige dimensjoner. Antallet innkommende migranter til Europas yttergrenser har aldri vært større. I tillegg sammenfaller strømmen med andre store omveltninger i internasjonal politikk. Krig og konflikt er åpenbart en viktig del av det større forklaringsbildet, økonomisk krise en annen. Av flyktingene som ankom Europa i 2015 kom flest fra Syria, Afghanistan, Albania, Irak og Kosovo. Veksten i antallet migranter på kort tid har skapt praktiske utfordringer og opphetet politisk debatt både innad i og mellom europeiske land. Ord som «solidaritet», «grensekontroll», «byrdefordeling» og «integrasjon» har stått sentralt i debatten. Migrasjon er blitt et så heftig fenomen i dagens Europa at det sannsynligvis utgjør den mest potente mobiliserende kraften politisk sett.

Det europeiske integrasjonsprosjektet omtales gjerne som en suksesshistorie. I 2012 fikk EU Nobels Fredspris for å ha skapt grobunn for fred, forsoning, demokrati og menneskerettigheter i Europa. Det er imidlertid ikke gitt hvordan verdiene i den europeiske arven mobiliseres rundt og i møte med fremmede menneskemasser på flukt. Det kan mobiliseres rundt medmenneskelighet, humanisme og universale menneskerettigheter for flyktingene. Men det kan også mobiliseres rundt sikkerhet og velferd for egen befolkning. Sosiologen Zygmunt Bauman er ikke i tvil om at sistnevnte paroler er mest potente i dagens Europa. Vi befinner oss allerede i det han omtaler som en kollektiv *migrasjonspanikk*. Migrasjonspanikken er frykten vi alle forsøker å kvele og gjemme, frykten som er svanger med fornemmelsen av vår egen sårbarhet i samfunnet og den stadig bekreftede mistanken om at vår skjebne er i ukjente og uforståelige krefters vold – og utenfor vår kontroll.

Migrasjonsstrømmen stiller pluralistiske, demokratiske samfunn og ikke minst alle de ulike aktørene som forvalter ulike roller og oppgaver i våre samfunn, overfor store utfordringer. Mens politikere bør motstå den fristelsen det er å bli populist, må medier og forskere mer enn noensinne vektlegge etterrettelighet og sjekke for slagside i sine fremstillinger, fremfor å tenke på salgshall eller politisk korrekthet. Dette er tiden for nøktern analyse. Dette er tiden for å innhente mengder av pålitelige data før konklusjoner trekkes. Dette er tiden for å analysere problemstillingene fra flere perspektiver. Dette er tiden for å være like kritisk når vi analyserer vår egen gruppe som når vi analyserer de andre.

Fremfor alt er det viktig å huske at migrasjon er et komplekst fenomen. Det finnes hverken enkle årsaksforklaringer eller enkle løsninger. Menneskene som ankommer Europa, reiser fra sine hjemland av ulike årsaker, de har forskjellige beveggrunner for å velge Europa, de har ulike bakgrunn og ressurser, ulike forutsetninger og ulike håp for fremtiden. På «mottakssiden» er det i motsatt fall viktig å huske på at Europa ikke er en samlet enhet, og at enkeltland har ulike evne og vilje til å ta imot migrantene som kommer. Spørsmålet om byrdefordeling har skapt debatt mellom EU-land, men også innad i disse. De enkelte regjeringers handlingsrom begrenses både av den bredere politiske debatten på hjemmebane og av ordskiftet på europeisk plan.

Det er åpenbart en umulig oppgave å dekke alle aspekter ved migrasjonsspørsmålet i en enkelt utgave av Internasjonal politikk. Det har heller ikke vært vår hensikt. I denne Fokusspalten presenterer vi isteden leserne for et utvalg aspekter som vi mener er særlig sentrale og komplekse. Det første bidraget, skrevet av *Cecilie Hellestveit*, handler om forholdet mellom internasjonale intervensjoner og migrasjon. Hellestveit spør om menneskene som søker tilflukt i Europa mest presist kan omtales som 'regimeendrings-flyktninger'. Hun viser hvordan de vestlige militære intervensjonene i Afghanistan, Irak, Libya og innblandingen i Syria kan bidra til å forklare migrasjonskrisen i Europa, men advarer samtidig mot en ensidig forklaring med henvisning til 'Vestens politikk' alene. I det andre bidraget, skrevet av *Einar Wigen*, er det derimot spørsmålet om byrdefordeling og lokale ringvirkninger av migrasjon som står i sentrum. Wigen drøfter problematiske sider ved at Tyrkia tar imot en relativt sett mye større andel av migrantene enn det landet synes å ha kapasitet til, og en større prosentandel enn EU-landene sett under ett. Enda mer urovekkende mener Wigen det er at flyktningeavtalen mellom EU og Tyrkia i praksis ser ut til å fungere som en «blankofullmakt» til president Erdoğan, fordi EU nå i mindre grad ser ut til å ha fokus på menneskerettighetsbrudd i Tyrkia.

Cathrine Moe Thorleifsson beskriver i det tredje bidraget et mer overgripende fenomen med kopling til migrasjonsspørsmålet, nemlig fremveksten av høyrepopulistiske partier i en rekke europeiske land. Thorleifsson bruker Tyskland og Ungarn – som i utgangspunktet fremsto som EUs mest og minst villige til å motta flyktninger – som hovedeksempler i sin gjennomgang. Migrasjonskrisen er neppe årsaken til de høyrepopulistiske partienes fremvekst og til økende hatretorikk i de enkelte land, men Thorleifsson mener den gir næring til disse ordskiftene. Den bidrar til å skape handlingsrom og relevans for partier som UKIP (Storbritannia) og Jobbik (Ungarn) og bevegelser som Pegida. Endelig, i siste bidrag skriver *Ann-Magrit Austenå* om norske forhold og hvordan migrasjonskrisen har avfødt ny politikk her hjemme. Austenå, som jobber for Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS), argumenterer for at den norske regjeringen i sin iver etter å sende et signal som kanaliserer flyktningestrømmen bort fra landet, har sviktet våre internasjonale forpliktelser overfor mennesker på flukt.

Fagartiklene denne gangen handler om matsikkerhet og internasjonale straffedomstoler. *Frode Veggeland's* artikkel «Institusjonelle bindinger og interessekamp: Norges tilpasning til EU» analyserer drivkrefter bak Norges tilpasninger til EU på mat- og landbruksfeltet. Dette er felt som delvis omfattes av EØS-avtalen og delvis er holdt utenfor. Veggeland viser i artikkelen hvordan kombinasjonen av institusjonelle

bindinger og økonomiske interesseavveininger har formet Norges tilpasning til EU, også på de områdene som *ikke* var underlagt EØS-forpliktelsene da avtalen trådte i kraft. Jurist *Sofie Høgestøl* prøver påstanden om at Den internasjonale straffedomstolen er blitt et redskap for vestlig imperialisme mot Afrika ved å analysere hvordan ICC har valgt konflikter i praksis. Høgestøl finner at det snarere utøves en form for passiv konfliktselektivitet enn at domstolen aktivt er afrikafiendtlig i måten den har valgt konflikter på.

Temaet for dette nummerets bokspalte er *kjønn*, med fokus på kvinner. Spaltens bokessay ser på to bøker som omhandler kvinner og diplomati. Hvor er kvinnene i fortellingen om diplomatiets fremvekst? Med historisk fokus på henholdsvis det europeiske diplomatiet, og det britiske mer spesielt, viser bøkene hvor blind store deler av diplomatiforskningen har vært for kvinnes betydning. Essayist *Halvard Leira* mener det er et stort behov for ny forskning på feltet, også for å forstå hvordan kjønn påvirker dagens utenriktjenester. Kvinnelige pionerer fra 1960 og fremover er bakgrunnen for anmeldelsen av Torild Skards bok om «Maktens kvinner». Boken tar for seg enkelthistoriene til de 73 kvinnene som mellom 1960 og 2010 var enten statsministre eller presidenter. Hvordan kom de til makten, og hvordan påvirket det styresettet at de var kvinner? De øvrige bokomtalen dreier seg om kvinner i det amerikanske militæret, og om kvinner og politisk vold. Hvordan preger kjønnsrollene måten vi oppfatter kvinner som aktører på innenfor disse feltene? Oberstløytnant *Lena Kvarving* mener analysene av det amerikanske militæret også har stor overføringsverdi til norske forhold. Lest sammen gir bidragene i dette nummerets bokspalte stor innsikt i hvilke spørsmål som er aktuelle når det kommer til kvinner, kjønn og internasjonal politikk.

God lesning!

Kristin Haugevik & Julie Wilhelmsen
Redaktører